

**“... NEVĒLOS BŪT LATVIJAS PADOMJU
SOCIĀLISTISKĀS REPUBLIKAS PILSONIS”:
ARTURA STŪRES IESNIEGUMI
PADOMJU VARAS IESTĀDĒM
1940. GADA RUDENĪ***

1940. gada 18. septembrī Rīgas strādnieks Arturs Stūre uzrakstīja Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas (LPSR) iekšlietu tautas komisāram šādu iesniegumu – lūgumu:

**“Iekšlietu
Tautas Komisāram**

**18. / IX. 1940. g.
Stūre Arturs
Dzīvo Rīgā, Aldaru
ielā 6, dz. 7.**

Lūgums.

Ar šo lūdzu izsniegt man Latvijas ārzemju pasi un izraidīt mani no Padomju Sociālistisko Republiku Savienības un tās locekles Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas, kuras pilsonis es neesmu un kā bijušās Latvijas demokrātiskās Republikas pilsonis arī nevēlos būt Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas pilsonis. Tā kā Latvijas pievienošanai pie Padomju Sociālistisko Republiku Savienības nepiekrītu, jo protestēju pie balsošanas š. g. Saeimas vēlēšanās¹ par to, kā minēto vietu, vēlēšanas iecirkni bij² okupējis svešas valsts, tas ir, Padomju Sociālistisko Republiku Savienības karaspēks, jo toreiz vēl nebij Latvija pievienota pie P.S.R.S.,³ kādēļ zaudēju darbu, ko ar lielām grūtībām tagad atdabāju. Tādēļ pēc visā pasaulē pieņemta likuma, ko lieto visā civilizētā pasaulē, lūdzu mani izsūtīt vai apmainīt pret tādas valsts pilsoni, kura neietilpst Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā un nav okupēta no Vācijas, kas balstās uz diktatūru. Es vēlos iecelot Amerikas Savienotās Valstīs caur Somiju. Tā kā naudas man nav, tad lūdzu man izsniegt Latvijas ārzemju pasi bez maksas, atbrīvojot arī no 2 latu zīmognodevas par šo lūgumu un pārējiem nodokļiem šai lietā, un aizsūtīt mani uz U.S.A.⁴ pa brīvu.

Vienīgās valodas, ko protu bez latvju, ir franču un angļu. Esmu dzimis 1910. g. 7. / II. Rīgā. Tautība latvju. Karaklausību esmu beidzis, sastāvot Latvijas armijā 1930. un 1931. g.

* LETONIKA Avotu publikācija sagatavota Valsts programmas “Letonika” projekta “Okupācijas režīmi Latvijā un to sekas: politiskie, ekonomiskie, tiesiskie, sociālie un ētiskie aspekti. 1940–1965” ietvaros.

Klāt pielieku 2 eksemplārus fotogrāfijas un mazturības apliecību Rīgas pilsētas 15. iecirkņa miertiesneša⁵ Rīgā 1940. g. 26. augustā izdotu. Pasi vēlos sev, vienai personai.

A. Stūres paraksts.”⁶

Lūgums krasi izmainīja A. Stūres turpmāko dzīvi. Ārzemju pasi viņš nesaņēma, bet ar šāda iesnieguma uzrakstīšanu un piesūtīšanu padomju varas iestādēm pietika, lai tās varētu A. Stūri apsūdzēt smaga pretvalstiska nozieguma izdarīšanā un sākt pret viņu represijas. A. Stūres lūgumam uzspiestais zaļas krāsas zīmogs latviešu valodā apliecina, ka tas LPSR Iekšlietu Tautas Komisariātā (IeTK) ienācis 1940. gada 23. septembrī, ar numuru 16596. A. Stūres rakstītajam tekstam slīpi pāri rokrakstā “uzliktas” divas rezolūcijas krievu valodā: viena 1940. gada 23. septembrī, ar sarkanu zīmuli, otra 1940. gada 24. septembrī, ar sarkanu tinti. Savukārt 1940. gada 2. novembrī lapas kreisajā augšējā stūrī slīpi ar sarkanu tinti latviski uzrakstīts, ka A. Stūres lūgums jāpārtulko krievu valodā bez rindas.⁷

1940. gada 4. oktobrī Rīgā IeTK Valsts drošības pārvaldes (VDP) 2. daļas 1. nodaļa, caurskatot ienākušos materiālus, atrada, ka “Stūre A. A. aģitē pret Padomju Savienību, apgalvojot, ka Latvijai okupējusi sveša armija un ka vajag atgriezties pie iepriekšējās “demokrātiskās” iekārtas”.⁸ Ņemot vērā, ka, atrodoties brīvībā, A. Stūre varētu “turpināt savu noziedzīgo darbību”,⁹ LPSR IeTK VDP 2. daļas 1. nodaļa nolēma viņu apcietināt, bet A. Stūres dzīvesvietā Rīgā, Aldaru ielā 6–7, veikt kratīšanu. Šos lēmumus apstiprināja LPSR IeTK priekšnieka Alfona Novika (1908–1996) paraksts.¹⁰ 1940. gada 9. oktobrī, pamatojoties uz LPSR IeTK VDP 1940. gada 8. oktobra orderi ar numuru 003111, A. Stūre tika arestēts un viņa dzīvoklī Rīgā, Aldaru ielā 6–7, namu pārvaldes pārstāves Antonijas Gipsles (dzim. 1897. gada 23. maijā Rīgā)¹¹ klātbūtnē izdarīta kratīšana, kuras rezultātā nogādāšanai uz LPSR IeTK VDP tika paņemts sekojošais: 1) Latvijas pase uz A. Stūres vārda; 2) karaklausības apliecība uz A. Stūres vārda; 3) pakete ar piezīmju burtnīcām un dažādiem izrakstiem; 4) divas pudelītes ar šķidrumu; 5) pakete ar zilu vielu. Viss pārējais A. Stūres īpašums tika atstāts dzīvokļa saimnieces Emīlijas Salmiņas glabāšanā.¹² LPSR IeTK palīga vietas izpildītāja Jāņa Čiņa (1911–1942) apstiprinātā aresta un kratīšanas ordera otrajā pusē A. Stūre ar zīmuli parakstījies, ka viņš to lasījis 1940. gada 9. oktobrī.¹³ A. Stūres krimināllietai LPSR IeTK 1. specdaļa deva reģistrācijas numuru 647, kas redzams arī apcietinātā A. Stūres fotogrāfijā.¹⁴

Kas bija uzrakstītā iesnieguma autors? No krimināllietā esošajiem 1940. gada 4. oktobra lēmumiem par apcietināšanu un piesardzības līdzekļa izvēlēšanos, 1940. gada 18. oktobrī sastādītās arestētā anketas, kā arī 1940. gada 4. oktobra¹⁵ un 18. oktobra pratināšanas

protokoliem par A. Stūres personību var iegūt samērā plašu informāciju.¹⁶ To bija iespējams papildināt vēl ar citu arhīvu materiāliem.

Arturs Stūre Artura dēls dzimis 1910. gada 7. februārī Rīgā.¹⁷ Viņa pastāvīgā dzīvesvieta aresta brīdī bija Rīgā, Aldaru ielā 6–7. A. Stūrem bija 6 klašu pamatskolas izglītība.¹⁸ Viņš nebija precējies. Atbilstoši padomju sociālā iedalījuma klasifikācijai “pēc sociālās izcelšanās” A. Stūres vecāki bija sīkzemnieki, kuri viņa aresta laikā jau bija miruši.¹⁹ A. Stūrem nebija ne brāļu, ne māsu. Pēc sociālā stāvokļa gan pirms, gan pēc LPSR nodibināšanas A. Stūre bija strādnieks²⁰ – un viņam nekādi īpašumi un manta nepiederēja. A. Stūres specialitāte bija metālapstrādāšana, bet viņa pēdējā darbavieta – strādnieks Rīgā elektromehāniskajā un bakelītu²¹ izstrādāšanas darbnīcā (rūpnīca) “Elektrobūve. E. Zeltmanis” (daudzos dokumentos rakstīts arī saīsinātais nosaukums “Elektrobūve”).²² A. Stūre nekad nebija sastāvējis nevienā partijā, kā arī nebija iesaistījies sabiedriski politiskajā darbībā.²³ 1927. gada 26. oktobrī A. Stūre tika reģistrēts Rīgas XI policijas iecirkņa 3. daļas rezervistu sarakstā ar numuru 138.²⁴ 1930. un 1931. gadā A. Stūre kā kareivis dienēja Latgales divīzijas 7. Siguldas kājnieku pulkā.²⁵ Pēc demobilizācijas A. Stūre tika ieskaitīts no aktīvā dienesta atvaļināto karavīru 31. kategorijā, un viņu reģistrēja kā 2. šķiras rezervistu Rīgas kara apriņķī.²⁶ A. Stūres pasei bija numurs TZ 014322, un Rīgas Prefektūra to bija izdevusi 1936. gada 13. augustā, ar numuru 382912.²⁷ Darba grāmatiņu A. Stūrem bija izsniegusi Rīgas pilsētas Aizgādības valde 1936. gada 7. februārī.²⁸ A. Stūre pēc tautības bija latvietis. 1940. gadā viņš automātiski kļuva par PSRS pavalstnieku, bet pats nevēlējās par tādu būt un atzina sevi par Latvijas Republikas pavalstnieku. 30. gados A. Stūre bija saņēmis nelielus sodus par kriminālnoziedzumiem.²⁹

Ieraksti A. Stūres pasēs, Rīgas pilsētas mājas grāmatās un citos dokumentos parāda, ka kopš 20. gadu beigām viņš bieži mainījis dzīvesvietas. 1924. gada 6. septembrī A. Stūre dzīvoja Rīgā, Līves ielā 7–1.³⁰ 1929. gada 6. aprīlī A. Stūre policijā vēlreiz tika pierakstīts Līves ielā 7–1,³¹ 1929. gada 7. jūnijā – Marijas ielā 29–23,³² 1929. gada 3. septembrī – Avotu ielā 5–14,³³ 1929. gada 9. oktobrī – Ģertrūdes ielā 113–83,³⁴ 1930. gada 8. janvārī – Lielā Miesnieku ielā 12–2,³⁵ 1930. gada 8. jūlijā – 7. Siguldas kājnieku pulkā, ar dzīvesvietu Gulbenē,³⁶ pēc demobilizācijas 1931. gada maija beigās no Latvijas armijas – Palasta ielā 3–11,³⁷ 1931. gada 8. jūlijā – Parka ielā 6–17,³⁸ 1931. gada 6. novembrī – Kaļķu ielā 35–2,³⁹ 1931. gada 22. decembrī – Tērbatas ielā 14–16,⁴⁰ 1932. gada 6. maijā – Muietas ielā 4–21,⁴¹ 1932. gada 6. septembrī – Vilandes ielā 1–6,⁴² 1932. gada 18. oktobrī – Vilandes ielā 7–11,⁴³ 1932. gada 21. novembrī – Ausekļa ielā 4–19,⁴⁴ 1933. gada 14. martā – Avotu ielā 37–1,⁴⁵ 1933. gada 31. augustā – Akmeņu ielā 22/24,⁴⁶ 1933. gada 12. decembrī – Elizabetes ielā 9–3,⁴⁷ 1934. gada

<p>Aniela 1916 Sakarotā</p> <p>Pase Nr. 245-687</p> <p>Derīga līdz: Bes termiņā 19... g.</p> <p>Latvijas/Kauguru pag. Valmieras apr. / pilsonis ** Arturs Artura d. Stūre.</p> <p>„3.„ Septembrī, 1924. gada.</p> <p></p> <p>Pasū nodalās darbinēdis</p> <p>Grubys</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kad un kur dzimis: 2. februārī, 1910. g. Rīga. 2. Pasiņahvīga dzimmes mala: Rīga. 3. Tautība: Latvietis. 4. Tēva: k. Luteris. 5. Nodarbošanās: Ekspluāteris. 6. Behturi līdz 15 gadeem*): Neprecējies. 7. Atteģības pret savu tautu: — 8. Uz kāpdeem pamateem pase izdota: Kauguru pag. vald. apr. 17. apr. 1924. g. 9. Veselīmes: — 10. Pases izpaušameto kartis: A. Stūre pase seri. 155
---	--

*) pilstīhā (adrese) moī mešā (adrese), aprinētā, paguštē un mājtīhā.
*) mājtīhā, tēma mājtīhā un ulmājtīhā;
*) pases izdovēja paratīhā.

*) iantīhā arī mezumā.

1924. gada 3. septembrī izdotā Artura Stūres Latvijas pase (LVVA, 2996. f., 17. apr., 54165. l., 1. lp.)

21. augustā – Marijas ielā 8a–4,⁴⁸ 1934. gada 12. decembrī – Lāčplēša ielā 62/66–47,⁴⁹ 1935. gada 2. aprīlī – Līves ielā 7–1,⁵⁰ 1935. gada 4. maijā – Matīsa ielā 69–5,⁵¹ 1935. gada 3. jūlijā – Dzirnau ielā 70–18,⁵² 1936. gadā 12. februārī – Valmieras apriņķa Vaidavas pagasta Telmēnos,⁵³ 1936. gada 14. martā – Artilērijas ielā 13–78,⁵⁴ 1936. gada 18. augustā – Elizabetes ielā 77–9,⁵⁵ 1937. gada 4. martā – Akas ielā 8–6,⁵⁶ 1937. gada 22. decembrī – Ģertrūdes ielā 99–7,⁵⁷ 1938. gada 8. augustā – Lielāsmuižas ielā 28–1,⁵⁸ 1938. gada 31. decembrī – Noliktavas ielā 3–10,⁵⁹ 1939. gada 14. novembrī – Marijas ielā 109–47,⁶⁰ 1940. gada 21. maijā – Aspazijas bulvārī 8–7⁶¹ un 1940. gada 5. jūlijā – Aldaru ielā 6–7.⁶² A. Stūres pēdējā dzīvesvieta pirms apcietināšanas – nams Vecrīgā, Aldaru ielā 6, – bija akciju sabiedrības “Calders, Latvia, Ltd” īpašums, ko 20. gadsimta 30. gadu beigās pārņēma Rīgas vispārējais kalpotāju artelis “Ekspress”.⁶³ Šīs mājas 7. dzīvoklī A. Stūre nedzīvoja viens. Laika posmā no 1940. gada 5. jūlija līdz 9. oktobrim, kamēr A. Stūre mitinājās 7. dzīvoklī, tur dzīvoja arī Rūdolfs Salmiņš (dzim. 1884. gada 15. novembrī Ezeres

pag.),⁶⁴ Emīlija Salmiņa, dzim. Vībe (dzim. 1897. gada 15. februārī Lēdurgas pag.),⁶⁵ Jevgenijs Salmiņš (dzim. 1920. gada 24. augustā Maskavā)⁶⁶ un līdz 1940. gada 3. augustam arī Marija Alise Žanete Firksa (*Baronin Fircks*), dzim. fon Levensterna (*von Löwenstern*; dzim. 1895. gada 13. aprīlī Koknesē).⁶⁷ Lai gan A. Stūri arestēja jau 1940. gada 9. oktobrī, mājas grāmatā ailē “Kad un uz kuriem aizgājis” atrodams ieraksts “21.10.1940., Rīgā, [adrese] nezināma”, bet ailē “Kad izrakstīts policijā” – “pieteikts izrakstīšanai 21.X.1940.”.⁶⁸

Neilgi pēc aresta A. Stūre uzrakstīja otru iesniegumu, ko Rīgas Centrālcietuma vadība, spriežot pēc violetas krāsas zīmoga latviešu valodā, saņēma 1940. gada 16. oktobrī, ar numuru 6116/R:

“15. / X. 1940. g.

**A. g. Iekšlietu Tautas Komisāram
caur Rīgas Centrālcietuma Priekšnieku.**

**Stūre Arturs
Artura dēls, dzīvo
Rīgā, Aldaru ielā
6, dz. 7.
(Tagad ieslodzīts).**

Lūgums.

Ar šo griežos pie Jums ar lūgumu izpildīt manu iepriekšējo lūgumu dēļ Latvijas ārzemju pasēs, ko Jums iesniedzu, pieliekot motīvējumu, un kādēļ jau tiku nopratināts. Tā kā mana vēlēšanās lūgumā un protokolējumā bij skaidri izteikta, tad nesaprotu, kādēļ tiku š.g. 9. / X. aizturēts un ievietots Rīgas Centrālcietumā, jo iemeslu man neteica. Laipni lūdzu Jūsu gādību, lai mani atbrīvotu, vai arī, ja tas nebūtu Jums iespējams, tad manu lūgumu sūtīt tālāk uz Ārlietu Ministriju un mani nosūtīt nomainas ceļā uz Amerikas Savienotām Valstīm (U.S.A.). Tagad vēlētos, lai man izsniedz manas piezīmes un lietas, ja nav iespējams atbrīvot, jo tur nav nekas par politiku.

Ar cienību:

A. Stūres paraksts.”⁶⁹

Pratināšanas reizēs 1940. gada 4. oktobrī un 18. oktobrī A. Stūre liecināja, ka viņam nepatīk komunistiskā iekārta un padomju vara, kas 1940. gadā tika nodibināta Latvijā, viņš grib dzīvot valstī, kur ir tāda iekārta kā ASV. Tautas Saeimas vēlēšanu laikā 1940. gada jūlijā A. Stūre protestēja pret “sveša karaspēka okupāciju balsošanas vietā”,⁷⁰ t.i., pret Sarkanās armijas atrašanos Latvijā, un pieprasīja, lai vēlēšanu komisija to ieprotokolētu. Saeimas vēlēšanu komisijas locekļi atteicās izpildīt šādu prasību, bet piedāvāja A. Stūrem savu protestu uzrakstīt uz vēlēšanu biļetena, ko viņš arī izdarīja. A. Stūre pastāstīja, ka pirms Latvijas pievienošanas PSRS viņa darbavietā

215

VALSTS STATISTISKĀ PĀRVALDE.
Ceturtais tautas skaitīšana 1935. gada 12. februārī.

Personas kartīte Nr. 6

Apdzīvotās vietas (maiznīca, bērnāpvalsts, skolas u. t. l.) nosaukums .....
Ielas nosaukums ..... mājas Nr. 62/66. dzīvokļa Nr. 47 Nr. 129, pēc apdzīvoto vietu vai gruntsgabalu saraksta.

Pilsēta Rīga Skaitlis iecirkņam 4 Skaitis apakšiec. 205

1. Uzvārds Stūre Vārds Artūrs 2. Dzimums (otr. vai siev.) divēdēt 11

3. Pavalstniecība Latvija Ārzemniekiem jāuzrāda, no kura gada dzīvo Latvijā

4. Dzimšanas gads (jau. kal.) 1910. mēnesis februāris diena 7 25

5. Kur dzimis (apņēmis un pagājis vai pāņējis) Rīga (ārsmē dzimšanas vieta)

6. Ģimenes ievoklis (neprec. precēj., atraitn., šķirts) neprecējies.

7. Tautība Latv.

8. Tautība Latvija

9. Prot lasīt (jā, nē) jā
Prot rakstīt (jā, nē) jā

10. Jāatbild līdz 20 gadu veciem:
a) vai apmeklēja skolu (jā, nē)
b) cik gadus ir apmeklējis skolu

11. Vai prot valsts valodu runāt (jā, nē) jā atstāt (jā, nē) jā

12. Kādas valodas bez valsts valodas prot runāt: a) franču b) c)

13. Kādu valodu parasti lieto ģimenē Latvija

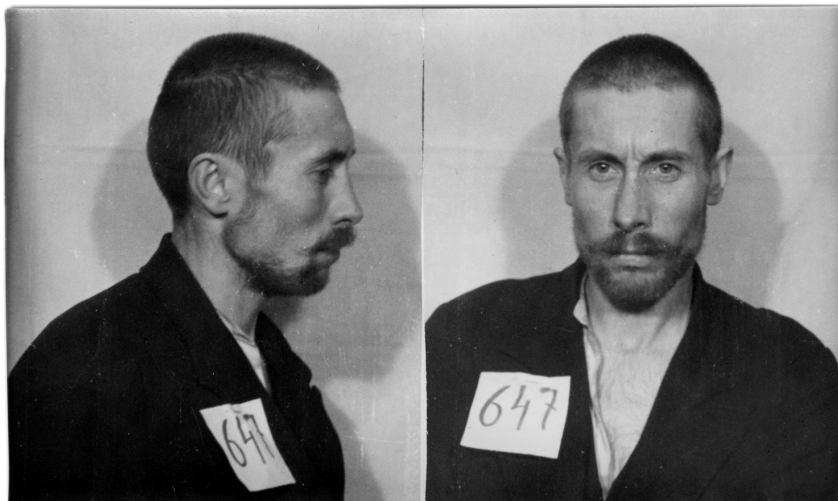
14. Jāatbild vienīgi a) vai piedalījies pasaules karā (jā, nē) nē
b) vai piedalījies Latvijas atbrīvošanas karā (jā, nē) nē

15. Vai pastāvīgi dzīvo slauktīšanas vietā (jā, nē) jā Ja pastāvīga dzīves vieta citur, tad kur (sīka adrese):

Valstspilņu spiestuve.

1935. gada 12. februāra Ceturtais tautas skaitīšanas personas kartīte par Arturu Stūri (LVVA, 1308. f., 12. apr., 10117. l., 215. lp.)

notika vairākas sapulces. Vienas no tām atklāšanā sapulces vadītājs Kārlis Galiņš paziņoja, ka tagad Latviju pievienos PSRS un oficiālā valoda būs krievu valoda. Visi klātesošie tam piekrita, bet A. Stūre izteica protestu, jo krievu valodu neprata un nebija par to ar mieru. Drīz pēc tam – ap 1940. gada 27. jūliju – uz strādnieku pieprasījuma A. Stūri atlaida no darba. Visu augustu A. Stūre meklēja darbu, kamēr viņš beidzot pieņēma atpakaļ tajā pašā darbavietā uz laiku, līdz viņš dabūšot ārzemju pasi. A. Stūre apzinājās, ka viņam būs ļoti grūti dabūt citu darbu savu uzskatu un rīcības dēļ. A. Stūre par saviem uzskatiem runāja ar daudziem cilvēkiem, stāstot par savu protestu Saeimas vēlēšanu laikā, izsakot nožēlu par Latvijas pievienošanu Padomju Savienībai un uzsverot, ka būtu labi, ja atkal nodibinātos demokrātiska Latvijas Republika. A. Stūre norādīja, ka viņš jūtos ļoti neērti, jo pārējiem darbabiedriem ir citādi uzskati nekā viņam. Pēc A. Stūres domām, arī kolēģiem darbā šo uzskatu dēļ nebija ērti būt kopā ar viņu. A. Stūre padomju izmeklētājiem uzsvēra, ka viņš tieši neaģitēja par Kārļa Ulmaņa (1877–1942) atgriešanos pie varas. Tiesa, nedrīkst arī A. Stūri idealizēt. Jāatzīmē,

Arturs Stūre 1940. gadā pēc arestēšanas (LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 7.a lp.)

ka A. Stūre neizprata, kas ir demokrātija, lai gan pats apgalvoja, ka esot “krass demokrātisma piekritējs”.⁷¹ Viņa izpratnē demokrātija bija tāda iekārta, kur Latvijā pie varas atrodas tikai latvieši. A. Stūre arī nemaz neslēpa izmeklētājiem šo savu pārliecību ne pratināšanas reizē 1940. gada 4. oktobrī, sakot, ka “vajadzīga tāda iekārta, kur tikai latvieši būtu Latvijā pie varas”,⁷² ne 1940. gada 18. oktobrī: “.. jo mans uzskats ir tāds, ka Latvija pieder latviešiem ..”⁷³ Pratināšanā A. Stūre akcentēja šādus interesantus novērojumus, kas atspoguļoja lielas daļas sabiedrības uzvedību un noskaņojumu pirmajos padomju režīma mēnešos 1940. gadā. A. Stūre sarunās centās pierādīt, ka turpmāk latviešu tautības strādniekiem būs sliktāki dzīves apstākļi, bet neviens strādnieks viņam nepiekrita, un visi atbildēja, ka tagad viņiem dzīve būs labāka. Savukārt, kad A. Stūre satikās ar paziņām, kurus kādu laiku nebija redzējis, un stāstīja viņiem par savu protestu Saeimas vēlēšanu laikā, neviens negribēja ar A. Stūri pat lāgā runāt – pārgāja uz citu tematu un atvadījās.⁷⁴

1940. gada 25. oktobrī LPSR IeTK VDP Izmeklēšanas daļa A. Stūrem inkriminēja apvainojumu – atklātas pretpadomju propagandas vešanu rūpnīcas “Elektrobūve. E. Zeltmanis” strādnieku vidū no 1940. gada jūlija līdz aresta brīdim – un nolēma saukt viņu pie atbildības pēc Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskās Republikas (KPFSR) Kriminālkodeksa (KK) 58. panta 10. punkta,⁷⁵ par ko paziņoja apsūdzētajam. A. Stūres paraksts apliecina, ka šis lēmums viņam arī paziņots tajā pašā dienā – 1940. gada 25. oktobrī.⁷⁶

Šajā datumā A. Stūre arī pēdējo reizi tika pratināts, un izmeklētājs viņam uzdeva jautājumu: “Jums ir inkriminēta apsūdzība pēc 58. p. 10. Krim. lik. par to, ka jūs vedat pretpadomju propagandu starp strādniekiem. Vai atzīstiet sevi par vainīgu?” A. Stūre atbildēja: “Par vainīgu sevi atzīstu, bet neesmu darījis to ļaunprātīgi.”⁷⁷

1940. gada 25. oktobra pratināšanā A. Stūre nosauca divus darba kolēģus, ar kuriem viņš visvairāk runājis par politiku.⁷⁸ Viens no viņiem – Rīgā, Zaķusalas krastmalā 19–7, dzīvojošais elektrobūvju meistars Herberts Baumanis (dzim. 1905. gada 23. decembrī Rīgā)⁷⁹ – 1940. gada 3. decembrī tika nopratināts kā liecinieks. H. Baumanis pastāstīja, ka A. Stūre firmā “Elektrobūve. E. Zeltmanis” strādāja pie montāžas darbiem, būdams slimīgs cilvēks, izvairījās no smagiem darbiem un bija ļoti liels savādnieks.⁸⁰ H. Baumanis zināja, ka A. Stūre bija neapmierināts ar padomju iekārtu, jo A. Stūre pats stāstīja H. Baumanim par 1940. gada Saeimas vēlēšanu laikā izteikto protestu pret padomju karaspēka atrašanos Latvijā un braukšanu uz ārzemēm, sakot, ka Latvijā viņam neesot dzīves.⁸¹

1940. gada 14. novembrī LPRS IeTK cietumā nr. 1 (Rīgas Centrālciets) tika aizpildīta A. Stūres daktiloskopijas karte ar viņa abu roku pirkstu nospiedumiem. Uz kartes A. Stūrem vajadzēja arī parakstīties.⁸²

Neskatoties uz apsūdzības inkriminēšanu, 1940. gada 24. novembrī A. Stūre uzrakstīja vēl trešo – pēdējo iesniegumu, kas 25. novembrī LPRS IeTK cietumā nr. 1 tika “iegrāmatots” ar zīmogu latviešu un krievu valodā un ienākošo numuru 7283/R:

**“Ārlietu Tautas Komisāram
caur P.S.S.R.⁸³**

**Iekšlietu Tautas Komisariāta
Valsts Drošības Pārvaldes
Priekšnieku**

**Ieslodzītā Stūres Artura
Artura dēla Rīgas cietumā
№ 1., dzīves vieta Rīgā, Aldaru
ielā № 6, dz. 7.**

Lūgums.

Laipni lūdzu atbrīvot mani no ieslodzījuma, kur tiku ievietots š.g. 9. / X., un ievērojot manu š.g. oktobra mēnesī iesniegto lūgumu dēļ Latvijas ārzemju pasēs, ko vēl neesmu saņēmis un vēlos saņemt reizē ar izceļošanas atļauju uz valstīm, kas atrodas ārpus P.S.S.R. robežām un nav okupētas no Vācijas vai Itālijas.⁸⁴

24. / XI. 1940. g.

**Rīgā, cietumā № 1., 27. kamerā
(I. korpusā)
A. Stūres paraksts.”⁸⁵**

27

Ch. 15

15./E. 1940. g. 27

A. S. Ievēlētu Tautas Komisarām

Latvijas Centrālciētuma Pārvalde

Stūre Artura dēls
Rīgas Aldaru ielā
6 da 7
(Tagad ieslodzīts)

Rīgas Centrālciētums № 6116/R. S A P T M T S 16 OKT 1940 Izpildītājs: 6116/R.
--

Lūgums.

Ar šo ziņojumu pieņemu ar lūgumu, izpildot manu iepriekšējo lūgumu dēļ Latvijas ārzemju pasas, šo ziņojumu iesniegtu pie lietot motivaciju un rādīt, kas tieši neprotināts. Tā kā mana vēlētāja, lūguma un protokola jomā bij svaidīti izteikti, tad nesaprotu rādīt tieši šo 9./E. dienas rādīt un ievērot, Rīgas centrālciētumā, jo iesniegu man rādīca. Lai pirms lūgumu pieņemšanas gādātu lai mani atbrīvotu, vai arī, ja tas nebūtu ziņojums, tad manu lūgumu rādīt tālāk uz Arhīvu Ministriju un mani nosūtīt nomainīties cietumā uz Amerikas Savienotām Valstīm (U.S.A.) Tagad vēlos lai man iesniegda manu pieprasījumu un lūgt, ja noris pieņem atbrīvot, jo tas man netaisnība par politiku.

Ar cieņām:
A. Stūre

Artura Stūres 1940. gada 15. oktobra iesniegums
(LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 27. lp.)

Nav zināms, vai A. Stūre uz kādu no saviem ieslodzījumā rakstītajiem iesniegumiem saņēmis atbildi.

Atbildot uz LPSR IeTK Izmeklēšanas daļas priekšnieka pieprasījumu, 1940. gada 19. decembrī LPSR IeTK cietuma nr. 1 vecākais ārsts Spokoino atzina, ka ieslodzītais A. Stūre "savu stāvokli apzinās un par savu rīcību ir atbildīgs".⁸⁶ 1940. gada 20. decembrī LPSR IeTK cietuma nr. 1 slimnīca krieviski pārtulkoto Spokoino atzinumu par A. Stūri, kas oriģinālā bija uzrakstīts latviski, ar numuru 620 nosūtīja LPSR IeTK Izmeklēšanas daļas priekšniekam.

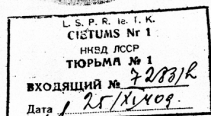
54

Arīetu Tautas Komisaram
caur P. S. S. R.

31

Dekšīetu Tautas Komisāriāta

Valsts Drošības Pārvaldes
Priekšnieku

Ieslodzītā Stūres Artura
Artura dēla Rīgas cietumā
№1 dzīvo vietā Rīgā Aldaru
ielā № 6 dz. 7.

Iesniegums

Laipmi lūdzu atbrīvot mani no ieslo-
dījumā, kur tiku ievietots š.g. 9. jū. un ieslodzot ma-
nā š.g. oktobra mēnešā iesniegto lūgumu dēļ
Latvijas atņemju pašas, jo vēl neesmu saņēmis, un
vēlos saņemt vīzu ar izceļošanas atļauju uz
valstīm kas atrodas ārpus P. S. S. R. robežām, un
nav okupētas no Vācijas, vai Itālijas.

24. 11. 1940. g.

Rīgā cietumā №1 27. kamera
(E. Korpussā)
A. Stūre

Artura Stūres 1940. gada 24. novembra iesniegums
(LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 31. lp.)

Krieviski pārtulkotajam Spokoino atzinumam, tāpat kā pārtulkotajiem A. Stūres iesniegumiem, tika uzspiests trīsstūrainis LPSR IeTK Izmeklēšanas daļas zīmogs latviešu un krievu valodā.⁸⁷ Šī nebija ārsta un ieslodzītā pirmā tikšanās, jo jau 1940. gada 8. novembrī Spokoino, parakstoties kā Rīgas Centrālcietuma sanitārās daļas priekšnieks, deva standartveida slēdzienu, ka A. Stūre derīgs fiziskajam darbam.⁸⁸

1940. gada 24. decembrī LPSR IeTK Izmeklēšanas daļa sastādīja protokolu, ka iepriekšējā izmeklēšana pabeigta. Par to tika paziņots

apcietinājumā esošajam A. Stūrem, kurš pēc iepazīšanās ar lietas izmeklēšanas materiāliem paziņoja, ka neko nevēlas papildināt.⁸⁹

LPSR IeTK VDP Izmeklēšanas daļa sastādītajā apsūdzības slēdzienā, kuru 1941. gada 3. janvārī Rīgā apstiprināja LPSR iekšlietu tautas komisāra vietnieka Semjona Šustina (1908–1978) paraksts, rakstīts, ka A. Stūre apsūdzēts noziegumos pēc KPFSR KK 58. panta 10. punkta. Izmeklēšanas procesā tika noskaidrots, ka A. Stūre, “būdam naidīgi noskaņots pret Padomju varu, veda atklātu kontr-revolucionāru propagandu elektroiekārtu firmas “E. Zeltmanis” strādnieku vidū”.⁹⁰ Izmeklētāji uzskatīja, ka A. Stūre par vainīgu sevi atzinis pilnībā, kā arī atmāskots ar liecinieka H. Baumaņa 1940. gada 3. decembrī sniegtajām liecībām. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, tika nolemts A. Stūres izmeklēšanas lietu nosūtīt Latvijas PSR speclietu prokuroram slēdziena došanai un tālākai nosūtīšanai PSRS IeTK Sevišķās apspriedes izskatīšanai.⁹¹ Apsūdzības slēdzienam pievienotajā izziņā norādīts, ka arestētais A. Stūre tobrīd tika turēts ieslodzījumā LPSR IeTK cietumā nr. 1, lietisko pierādījumu lietā nebija, bet A. Stūres personīgie dokumenti bija nodoti LPSR IeTK 1. specdaļā.⁹²

1941. gada 29. janvārī Rīgā LPSR prokurora vietnieks speclietās Grigorijs Pohvalovs, iepazīs ar A. Stūres izmeklēšanas lietu, nolēma to ar LPSR IeTK starpniecību nosūtīt izskatīšanai PSRS IeTK Sevišķajai apspriedei.⁹³ 1941. gada 30. janvārī G. Pohvalovs nosūtīja A. Stūres izmeklēšanas lietu kopā ar savu 1941. gada 29. janvāra lēmumu LPSR IeTK 1. specdaļas priekšniekam nosūtīšanai izskatīšanai PSRS IeTK Sevišķajai apspriedei un paziņoja, ka arestētais A. Stūre kopš šī datuma (1941. gada 30. janvāra) pārskaitīts LPSR IeTK 1. specdaļas priekšnieka rīcībā. Dokumenta kopija tika nodota arī LPSR IeTK cietuma nr. 1 priekšniekam.⁹⁴

PSRS IeTK Sevišķās apspriedes sekretariāta darbinieka Majevska 1941. gada 4. marta rezolūcija un PSRS prokuratūras Specdaļas prokurora pienākumu pagaidu izpildītāja Jegorova 1941. gada 5. marta rezolūcija lika A. Stūres krimināllietu iesniegt izskatīšanai PSRS IeTK Sevišķajai apspriedei.⁹⁵ 1941. gada 8. martā PSRS IeTK Sevišķā apspriede par pretpadomju aģitāciju piesprieda A. Stūrem ieslodzījumu labošanas darbu nometnē uz 5 gadiem, skaitot termiņu no 1940. gada 9. oktobra.⁹⁶ 1941. gada 18. martā PSRS IeTK 1. specdaļa Maskavā, Džeržinska laukumā⁹⁷ 2, nosūtīja LPSR IeTK 1. specdaļas priekšniekam Rīgā izrakstus no PSRS IeTK Sevišķās apspriedes protokola par A. Stūrem piespriesto sodu, ar norādījumu par viņa etapēšanu uz PSRS IeTK labošanas darbu nometni “Vorkutlag”, kas atradās toreizējā Komi Autonomajā Padomju Sociālistiskajā Republikā (Krievija).⁹⁸

1942. gada 5. februārī A. Stūre mira ieslodzījuma vietā – “Vorkutlagā”, bet viņa nāves cēlonis dokumentos nav norādīts.⁹⁹

1989. gada 28. jūlijā Latvijas PSR Prokuratūra rehabilitēja A. Stūri, jo uz viņu bija attiecināms PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1989. gada 16. janvāra dekrēta “Par papildpasākumiem, kas veicami, lai atjaunotu taisnīgumu attiecībā pret trīsdesmito, četrdesmito un piecdesmito gadu sākuma represiju upuriem” 1. pants.¹⁰⁰ Savukārt 2004. gada 31. augustā Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Rehabilitācijas un specdienestu lietu prokuratūra rehabilitēja A. Stūri saskaņā ar 1990. gada 3. augusta Latvijas Republikas likuma “Par nelikumīgi represēto personu rehabilitāciju” 1. panta 2. punktu.¹⁰¹

A. Stūres rīcība pirmajos padomju varas mēnešos 1940. gadā, kad viņš nesamierinājās un protestēja pret Latvijā notiekošo, bija patiesa un drosmīga, bet, no šodienas viedokļa raugoties, naiva. Tomēr tā krasi atšķīrās no Latvijas Republikas pilsoņu vairākuma piekoptās klusējošās nogaidīšanas vai skaļās liekuļošanas taktikas, aklas ticēšanas tikko nodibinātās padomju iekārtas solījumiem vai nepamatoti cerīgu skatienu raidīšanas nacistiskās Vācijas virzienā. Uz VDP izmeklēšanas ierēdņa jautājumu “Kāpēc jūs vedat propagandu pret Padomju iekārtu?” A. Stūre pašsaprotami atbildēja: “Jo tādi bij mani uzskati.”¹⁰² Par atklātu savas pārliecības paušanu, ko demokrātiskā valstī darīt būtu loģiski, A. Stūre totalitārā padomju režīma apstākļos gāja bojā.

ATSAUCES UN PIEZĪMES

- ¹ Tautas Saeimas vēlēšanas Latvijā 1940. gadā norisēja divas dienas – 14. un 15. jūlijā. A. Stūre ne savā iesniegumā, ne arī vēlāk nopratināšanas reizēs neuzrādīja datumu, kurā viņš piedalījies vēlēšanās.
- ² Citētajos iesniegumos pilnībā saglabāts A. Stūres rakstības stils.
- ³ Latvija tika pievienota PSRS 1940. gada 5. augustā. Oficiāli Latvijas PSR tika uzņemta Padomju Savienības sastāvā Maskavā PSRS Augstākās Padomes 1. sasaukuma 7. sesijas laikā. – *Žagars Ē. Sociālistiskie pārveidojumi Latvijā 1940–1941.* – Rīga, 1975. – 57. lpp.
- ⁴ A. Stūre lietoja angļu valodas saīsinājumu no “The United States of America” (USA).
- ⁵ Valsts statistiskās pārvaldes 1940. gada izdevums rāda, ka Rīgas pilsētas 15. iecirkņa miertiesnesis bija Jānis Brūvers, Stabu ielā 20–4. Iespējams, ka viņš miertiesneša pienākumus pildīja arī 1940. gada augustā. – Valsts adrešu kalendārs 1940. gadam. Deviņpadsmitais gads / Sast. A. Maldups. – Rīga, 1940. – 388. lpp.
- ⁶ Latvijas Valsts arhīvs (turpmāk – LVA), 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 14. lp. (dokumenta tulkojums krievu valodā – 13. lp.).
- ⁷ Turpat, 14. lp.
- ⁸ Turpat, 1.a lp. (tulkojums no krievu valodas).
- ⁹ Turpat, 2. lp. (tulkojums no krievu valodas).
- ¹⁰ Turpat, 1.a, 2. lp.

- ¹¹ Antonija Gipsle, dzim. Suta, kopš 1937. gada aprīļa dzīvoja Rīgā, Aldaru ielā 6–5. Viņas vīrs Pauls Gipslis (dzim. 1898. g. 15. februārī Rīgā) bija sētnieks. – Latvijas Valsts vēstures arhīvs (turpmāk – LVVA), 2942. f., 1. apr., 12631. l., 137., 138. lp.
- ¹² LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 11. lp. Diemžēl A. Stūres Latvijas pase, karaklausības apliecība un pakete ar piezīmju burtnīcām un dažādiem izrakstiem krimināllietā neatrodas. A. Stūres dokumenti un piezīmes noteikti ir iznīcinātas vai arī gājušas bojā, jo padomju izmeklētāji bieži pavirši un nevērīgi izturējās pret lietiskajiem pierādījumiem, kas nebija iesieti krimināllietā. A. Stūres krimināllietā nav dokumentāla apstiprinājuma – akta par lietisko pierādījumu iznīcināšanu. Zināms tikai, ka 1941. gada 3. janvārī, kad Rīgā tika apstiprināts apsūdzības slēdziens, lietisko pierādījumu krimināllietā nebija, bet A. Stūres personīgie dokumenti bija nodoti LPSR IeTK 1. specdaļā. – LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 41. lp.
- ¹³ LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 3. lp.
- ¹⁴ Šis numurs (647) krimināllietai bija visu izmeklēšanas laiku, kā arī tiesāšanas laikā PSRS IeTK Sevišķajā apspriedē. Krimināllietai numurs 647 tika nomainīts pret citiem (782900, 29865, P-5863), tikai kad tā pēc A. Stūres notiesāšanas nonāca padomju represīvo orgānu pārziņā esošajos arhīvos.
- ¹⁵ A. Stūre vienu reizi (1940. gada 4. oktobrī) tika pratināts arī pirms sava aresta 1940. gada 9. oktobrī.
- ¹⁶ LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 1.a, 2., 5., 6., 15., 18., 20., 23. lp.; uzraudzības lieta 1., 2. lp.
- ¹⁷ Ieraksts nr. 67 Rīgas pilsētas Jāņa II evaņģēliski luteriskās draudzes 1910. gadā dzimušo un kristīto reģistrā krievu un vācu valodā apliecina, ka Arturs Alfreds Stens Stūre bija dzimis Rīgā 1910. gada 7. februārī plkst. 22. Turklāt reģistrā ierakstītais pirmais vārds “Arturs” krievu valodā pārsvītrots, bet vācu valodā vārds “Arturs” vispār nav ierakstīts. A. Stūres tēvs bija Arturs Teodors Ferdinands Stūre un māte Anna Stūre, dzim. Grūbe. – Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas Dzimtsarakstu departamenta arhīva nodaļas 2007. gada 10. oktobra izziņa; konsultācija 2007. gada 18. oktobrī Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas Dzimtsarakstu departamenta arhīva nodaļā Rīgā, Kaļķu ielā 24.
- ¹⁸ Obligātā karadienesta anketās 1930. gadā A. Stūre gan norādīja, ka viņš beidzis arī 2 klases vidusskolā. – LVVA, 1495. f., 1. apr., 211. l., 240. lp.; 1516. f., 1. apr., 132. l., 107. lp.
- ¹⁹ Jau 1935. gada 2. martā, kad Rīgas apgabaltiesas Rīgas pilsētas 2. iecirkņa izmeklēšanas tiesnesis pratināja A. Stūri par kriminālnoziegumiem, anketā tika ierakstīts, ka viņa vecāki ir miruši. – LVVA, 1536. f., 37.a apr., 473. l., 80. lp.
- ²⁰ Tiesa, A. Stūre 1929. gada jūnijā, reģistrējoties mājas grāmatā pēc adreses Rīgā, Marijas ielā 29–23, un 1931. gada decembrī – mājas grāmatā pēc adreses Rīgā, Tērbatas ielā 14–16, uzrādīja, ka viņš ir ierēdnis. – LVVA, 2942. f., 1. apr., 8901. l., 191. lp.; 13739. l., 97. lp. Obligātā karadienesta anketās 1930. gadā A. Stūre norādīja, ka viņa nodarbošanās ir kurjers. – LVVA, 1495. f., 1. apr., 211. l., 240. lp.; 1516. f., 1. apr., 132. l., 107. lp. 1935. gada 12. februārī Ceturtās tautas skaitīšanas anketā rakstīts, ka A. Stūre tobrīd bija Hanzena ogļu transporta kantora strādnieks – kuģu krāvējs Rīgā, Kuģu ielā. – LVVA, 1308. f., 12. apr., 10117. l., 215. lp.

- ²¹ Bakelīts – termoreaktīvā plastmasa, ko lietoja kā izolācijas materiālu elektrotehniskās ierīcēs.
- ²² 1940. gada 25. oktobra pratināšanā A. Stūre, nosaucot divus savus darba kolēģus – strādnieku Ciemani un meistarību Herbertu Baumanu, minēja, ka viņi strādājis Aristida Briāna ielā 7. – LVVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 29. lp. A. Stūre kļūdījās, jo visi pārējie avoti apliecina, ka uzņēmums “Elektrobūve. E. Zeltmanis” nekad nav atradies Rīgā, Aristida Briāna ielā 7.

Rīgas apgabaltiesas Tirdzniecības reģistru nodaļas dokumenti parāda, ka uzņēmuma “Elektrobūve. E. Zeltmanis” darbība tika atklāta 1933. gada 1. septembrī Rīgā, Valdemāra ielā 36, un tā 1934. gada apgrozījums bija 35 000 Ls. – LVVA, 1536. f., 12. apr., 782. l., 1., 4., 5., 11.–14. lp.; Valdības Vēstnesis. – 1935. – 5. nov. – Nr. 252. – 5. lpp. 1937. gada 1. februārī “Elektrobūve. E. Zeltmanis” tika pārvietota uz Aristida Briāna ielu 8, bet 1940. gada 15. jūlijā – uz Aristida Briāna ielu 5. – LVVA, 1536. f., 12. apr., 782. l., 15., 17.–19., 22.–25., 30., 33.–35. lp.; Valdības Vēstnesis. – 1940. – 4. apr. – Nr. 75. – 5. lpp.; 25. jūl. – Nr. 166. – 10. lpp. Firmas īpašnieks bija Ernests Zeltmanis (dzim. 1886. g. 21. septembrī Suntažu pag.), kurš kopš 1924. gada jūnija dzīvoja Rīgā, Valdemāra ielā 71–21, bet 1940. gada maijā pārcēlās uz Vāgnera ielu 2–9. – LVVA, 1536. f., 12. apr., 782. l., 1.–3., 5.–7., 11.–14., 28., 30., 31., 33.–35., 39., 41.–43. lp.; 2942. f., 1. apr., 14245. l., 58., 59. lp.; 14402. l., 86., 87. lp.; 14403. l., 25., 26. lp.

No 1934. gada uzņēmumam Rīgā, Valdemāra ielā 36, bija telefons ar numuru 94777. – 1934. g. telefona abonentu saraksts. – Rīga, 1934. – 185. sl.; Latvijas 1935. g. telefona abonentu saraksts. – Rīga, 1935. – 194. sl.; Latvijas 1936. g. telefona abonentu saraksts. – Rīga, 1936. – 176. sl.; Latvijas 1937. g. telefona abonentu saraksts. – Rīga, 1937. – 186. sl. 1938., 1939. un 1940. gada telefonu grāmatās rakstīts, ka “Elektrobūve” atradās Rīgā, Aristida Briāna ielā 8, bet tās telefona numurs palika nemainīgs. – Latvijas 1938. g. telefona abonentu saraksts. – Rīga, 1938. – 199. sl.; Latvijas 1939. g. telefona abonentu saraksts. – Rīga, 1939. – 210. sl.; Latvijas 1940. g. telefona abonentu saraksts. – Rīga, 1940. – 204. sl.

“Elektrobūves” vispārīgajās strādnieku algas rēķinu grāmatās no 1933. līdz 1936. gadam, virsgrāmatā – žurnālā 1933./1934. gadam un kases grāmatā 1937./1938. gadam uzņēmumam bija uzrādīta adrese Rīgā, Valdemāra ielā 36, bet vispārīgajās strādnieku algas rēķinu grāmatās kopš 1937. gada – Rīgā, Aristida Briāna ielā 8. Strādnieku algas rēķinu grāmatās no 1933. līdz 1938. gadam A. Stūres vārds nav atrodams. Acīmredzot viņš uzņēmumā sāka strādāt pēc 1938. gada. – LVVA, 1762. f., 1. apr., 1.–6., 10. l.

Līdz 1933. gadam Aristida Briāna iela 8 bija Valdemāra iela 56, jo 1933. gada 18. maijā daļa toreizējās Valdemāra ielas par godu bijušajam Francijas premjerministram un Latvijas neatkarības atbalstītājam Aristidam Briānam (*Briand*, 1862–1932) tika pārdēvēta par Aristida Briāna ielu. Gruntsgabalā Aristida Briāna ielā 8 Latvijas Republikas laikā darbojās vairāki rūpniecības uzņēmumi. – Rīgas ielas: Enciklopēdija. – Rīga, 2001. – 1. sēj. – 171.–173. lpp.; LVVA, 2942. f., 1. apr., 14394. l.

Ar Latvijas PSR Ministru kabineta 1940. gada 25. jūlijā pieņemto likumu “Elektrobūve. E. Zeltmanis”, līdzīgi simtiem citu rūpniecības uzņēmumu, tika nacionalizēta. – Valdības Vēstnesis. – 1940. – 27. jūl. – Nr. 168. – 2. lpp.;

Likumu krājums. – 1940. – 10. aug. – 15. burtn. – Lik. nr. 171. – 187. lpp. Savukārt E. Zeltmani Latvijas PSR vietējās rūpniecības tautas komissārs Kārlis Karlsons (1907–1962) iecēla par uzņēmuma “Elektrobūve. E. Zeltmanis” atbildīgo vadītāju no 1940. gada 1. oktobra, ar atalgojumu 400 Ls mēnesī. – LVVA, 1536. f., 12. apr., 782. l., 38., 41.–43. lp.; Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Ziņotājs. – 1940. – 26. okt. – Nr. 49. – 5. lpp.

²³ Tiesa, pilnīgi apolītisks A. Stūre arī nebija. A. Stūres 1928. gada 16. jūnijā izdotajā pasē ir atzīmes, ka viņš atbalstījis 1931. gada 6. maija ierosinājumu (“Likums par Māras baznīcu”) un 1933. gada 4. jūlija ierosinājumu (“Likums par nodrošināšanu vecumā un darba nespējas un bezdarba gadījumos”), piedalījies tautas nobalsošanā 1931. un 1934. gadā, kā arī balsojis 1931. gada Saeimas vēlēšanās Rīgas vēlēšanu apgabalā. Bez tam obligātā karadienesta laikā A. Stūre bija piedalījies Gulbenes pilsētas domnieku vēlēšanās 1931. gadā. – LVVA, 2996. f., 17. apr., 54164. l., 29., 30., 32. lp.

²⁴ LVVA, 2996. f., 17. apr., 54165. l., 1. lp.

²⁵ Pēc mobilizācijas 1930. gada februārī Latvijas armijā A. Stūre kā jaun-
kareivis dienēja Latgales divīzijas štābā Pļaviņās, 1930. gada 1. martā viņu nosūtīja ārstēšanai uz Rīgas kara slimnīcu, bet 1930. gada 1. maijā piekomandēja Latgales divīzijas 7. Siguldas kājnieku pulkam Gulbenē jaun-
kareivju apmācību kursa iziešanai. 1930. gada 1. jūlijā A. Stūri kā pārvietotu uz 7. Siguldas kājnieku pulku izslēdza no Latgales divīzijas štāba sarakstiem. 7. Siguldas kājnieku pulkā A. Stūre dienēja 8. rotā, un šīs rotas algas izmaksas sarakstos, saņemot katru mēnesi 6 latus, viņa vārds atrodams kopš 1930. gada 1. maija. – LVVA, 1516. f., 1. apr., 132. l., 107., 108. lp.; 1495. f., 1. apr., 210. l., 78. lp.; 211. l., 240., 241. lp.; 1857. l., 217.–219. lp.; 1858. l., 24., 26. lp.; 1859. l., 158., 160. lp.; 1860. l., 148., 149. lp.; 1861. l., 157., 158. lp.; 1862. l., 153., 154. lp.; 1863. l., 25., 26. lp.; 1864. l., 24., 25. lp.; 1865. l., 120., 122. lp.; 1866. l., 137., 138. lp.; 1867. l., 136., 137. lp.; 1868. l., 85., 86., 157., 158. lp.

Latgales divīzijas štāba obligātā dienesta kareivju un instruktoru dienesta gaitu žurnālā aizpildītajā anketā par A. Stūri atrodamas šādas ziņas:

“Uzvārds, vārds un tēva vārds: Stūre Arturs.

a) Dzimšanas gads, mēnesis un diena. b) Piederības vieta. c) Kur dzīvojis pēdējā laikā pirms iesaukšanas kara dienestā: a) 1910. g. 7. februārī; b) Rīgā; c) Rīgā, Lielā Maskavas ielā Nr. 12–2b [tā tekstā, A. Stūres pasē viņa pēdējā reģistrētā dzīvesvieta pirms mobilizācijas Latvijas armijā bija Rīgā, Lielā Miesnieku ielā 12–2].

Tautība, ticība, izglītība un nodarbošanās: latvietis, 2 kl. vidusskolas, kurjers.

Ģimenes sastāvs (Jāatzīmē sievas un bērnu vārdi, dzimšanas datums un dzīves vieta): Neprecējies.

Dienesta gaita:

a) Kad un kur iesaukts un pieņemšanas formulāra Nr. b) No kādas karaspēka daļas ieradies: a) 14. februārī 1930. g. Rīgas kara apr. p-dē, pieņemš. form. Nr. 4602. b) Rīgas kara apr. p-des.

a) Kad un ar kādu pavēli ieskaitīts daļā un ar kādu izdienu. b) Atzīme par svinīgā solījuma došanu: a) I.III. 30. g. ieskaitīts Latgales div. štābā ar izdienu no 1. marta. 1930. g. št.p. Nr. 17§1-30. g.

a) Kādā vienībā un amatā ieskaitīts. b) Uz kādu vienību un amatu pārvietots. c) No kāda laika pārskaitīts virsdienestā: a) štāba komandā – saimniecības.

a) Paaugstinājumi, pārdēvējumi un apbalvojumi. b) Kādus kursus beidzis: –.

Dalība kaujās, ievainojumi, atvaļinājumi, patvaļīgas prombūtnes un dezertējumi: 1.III.30. g. nosūtīts ārstēšanai uz Rīgas kara slim. st.p. 18§11-30. g. 21.IV.30. g. atgriezies no kara slim-cas, st.p. 31§15-30. g. 1.V.30. g. piekomandēts 7. Siguldas k. pulkam Gulbenē jaunkar. apmācīb. kursa iziešanai st.p. 35§13-30. g.

Tiesas ceļā uzliktie sodi: a) Pirms iesaukšanas: –. b) Kara dienestā: –.

a) Kad un kādu apstākļu dēļ izslēgts no daļas. b) Kā rīcībā nosūtīts un c) kam, kad un pie kāda Nr. nosūtīti dokumenti: a) 1. jūlijā 1930. g. izslēgts no štāba sarakstiem kā pārvietots uz 7. Siguld. k. pulku, st.p. 49§12. c) 7. Siguldas kājn. pulka kram 4. jūlijā 1930. g. pie Nr. [nav norādīts].

Atsauksme par uzvešanos un dienesta pienākumu izpildīšanu un citas piezīmes: –” – LVVA, 1516. f., 1. apr., 132. l., 107., 108. lp.

Savukārt 7. Siguldas kājnieku pulka 1930. g. obligātā dienesta karavīru dienesta gaitu žurnālā aizpildītajā anketā par A. Stūri lasāma šāda informācija, no kuras jāizceļ rotas komandiera kapteiņa Jāņa Roziša (1891–1940) atzīme par A. Stūres kreiso politisko pārliecību, kuras 1940. gadā A. Stūrem vairs nebija:

“Uzvārds, vārds un tēva vārds: Stūre Arturs.

a) Dzimšanas gads, mēnesis un diena. b) Piederības vieta. c) Kur dzīvojis pēdējā laikā pirms iesaukšanas kara dienestā: a) 1910. g. 7. februārī; b) Rīgā; c) Rīgā, L. Maskavas ielā N 12, dz. 2b [tā tekstā, A. Stūres pasē viņa pēdējā reģistrētā dzīvesvieta pirms mobilizācijas Latvijas armijā bija Rīgā, Lielā Miesnieku ielā 12–2].

Tautība, ticība, izglītība un nodarbošanās: latvietis; 2 kl. vidusskolā; kurjers.

Ģimenes sastāvs (Jāatzīmē sievas un bērnu vārdi, dzimšanas datums un dzīves vieta): Neprecējies.

Dienesta gaita.

a) Kad un kur iesaukts un pieņemšanas formulāra Nr. b) No kādas karaspēka daļas ieradies: 1930. g. 25. februārī Rīgas kara apr. Pieņemšanas form. N 4602. Pase B.K. N 002162. Agrāk dienējis Latgales divīzijas štābā no 1.III.30.g. līdz 1.VII.30. g.

a) Kad un ar kādu pavēli ieskaitīts daļā un ar kādu izdienu. b) Atzīme par svinīgā solījuma došanu: 1930. g. 1. jūlijā p.p. 198§14. Izdienu no 1930. g. 1. marta.

a) Kādā vienībā un amatā ieskaitīts. b) Uz kādu vienību un amatu pārvietots. c) No kāda laika pārskaitīts virsdienestā: 8. rotā p.p. 198§14.

a) Paaugstinājumi, pārdēvējumi un apbalvojumi. b) Kādus kursus beidzis: –.

Dalība kaujās, ievainojumi, atvaļinājumi, patvaļīgas prombūtnes un dezertējumi: –.

Tiesas ceļā uzliktie sodi: a) Pirms iesaukšanas: –. b) Kara dienestā: –.

a) Kad un kādu apstākļu dēļ izslēgts no daļas. b) Kā rīcībā nosūtīts un c) kam, kad un pie kāda Nr. nosūtīti dokumenti: 1931. g. 23. V. kā atvaļināts

no kara dienesta l.t.r. Pav. p. 154§4 Rīgas kara apr. pr-ka ar izvēlēto dzīves vietu Rīgas pilsētu. Tam pašam pie № 7484 1931. g. 2. jūnijā.

Atsauksme par uzvešanos un dienesta pienākumu izpildīšanu un citas piezīmes:

Fiziskā attīstība: laba;

Garīgā attīstība: [loti] laba;

Uzvešanās un dienesta pienāk[umu] izpildīšana: apmierinoša;

Dienesta zināšanas:

ierindas: [loti] labas;

teorētiskās: [loti] labas;

apmācītāja: –.

Pienākumu apziņa un satiecība: apmierinoša;

Stingrība un noteiktība: apmierinoša;

Politiskā pārliecība: kreisi noskaņots;

Attiecības pret alkoholu: nav novērota;

Novērojumi priekšn. lomā: –.

(8. r[otas] k-ris kapt. Rozītis)

Karaklausības apl[iecība] N 6401.” – LVVA, 1495. f., 1. apr., 211. l., 240., 241. lp.

²⁶ Rīgas kara apriņķa pārvaldes 1910. gadā dzimušo atvaļināto karavīru reģistrācijas grāmatas liecina, ka 1935. gadā A. Stūre tika pārskaitīts rezervē līdz 1951. gada 1. janvārim. – LVVA, 3318. f., 1. apr., 1223. l., 20., 21. lp.; 1226. l., 116., 117. lp.; 1280. l., 504. lp.

²⁷ Savā 1924. gada 3. septembrī izdotajā pasē ar numuru 245687 A. Stūre bija uzrādīts kā Valmieras apriņķa Kauguru pagasta pilsonis. – LVVA, 2996. f., 17. apr., 54165. l., 1. lp. Nākamo A. Stūres pasi ar numuru BK 002162 bija izdevusi Rīgas prefektūra 1928. gada 16. jūnijā, ar numuru 155309. – LVVA, 2996. f., 17. apr., 54164. l., 7. lp.

²⁸ A. Stūres 1928. gada 16. jūnijā izdotajā pasē ir atzīmes, ka darba grāmatiņu Nr. R 147088 viņam 1933. gada 7. februārī izsniegusi Rīgas pilsētas valdes darba nodaļa, ar reģistra numuru 149000. Uzrakstītajam slīpi pāri ar sarkanās krāsas zīmogu uzspiests: “Darba grāmatiņa nolietota un tāpēc nav derīga.” Jaunu darba grāmatiņu Nr. R 189628 nolietotās vietā A. Stūrem 1936. gada 7. februārī izsniedza Rīgas pilsētas Aizgādības valde, ar reģistra numuru 185257. – LVVA, 2996. f., 17. apr., 54164. l., 28. lp.

²⁹ A. Stūres krimināllietas materiālos rakstīts, ka Rīgas apgabaltiesa 1936. gadā (citos dokumentos arī 1934. vai 1935. gadā) par šantāžas mēģinājumu notiesāja A. Stūri uz trim mēnešiem cietumā, savukārt 1937. gadā par nepierakstīšanos A. Stūre tika sodīts ar trim mēnešiem aresta. – LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 5., 15., 18., 20., 23. lp.

Kriminālās pārvaldes ierēdnes V. Ābeles 1940. gada 22. novembra sastādītajā izziņā par sodiem, kurai, protams, ir daudz augstāka ticamības pakāpe nekā paša A. Stūres sniegtajām liecībām, redzams, ka Rīgas apgabaltiesa 1935. gada 20. novembrī sodīja A. Stūri ar četriem mēnešiem cietumā, bet 1932. un 1935. gadā lietas pret viņu izbeidza pierādījuma trūkuma dēļ vai arī sodu nosacīti atlaida. – LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 9. lp.

Daudz pilnīgāku informāciju par A. Stūres kriminālnoziedzumiem var atrast LVVA, īpaši viņa 1935. gada krimināllietā.

Rīgas pilsētas 11. iecirkņa miertiesneša 1932. gada krimināllietu reģistrā ar numuru 1811 rakstīts, ka A. Stūre 1932. gada 7. jūlijā sodīts ar vienu mēnesi cietumā. – LVVA, 1553. f., 4. apr., 1128. l., 142. lp. Rīgas apgabaltiesas III kriminālnodeļas 1935. gada lietu alfabētā atrodams ieraksts “Stūre Arturs Artura d. [numurs] 550”. – LVVA, 1536. f., 56. apr., 1347. l., 23. lp.

1932. gada 7. jūlijā Rīgas XI iecirkņa miertiesnesis piesprieda A. Stūrem vienu mēnesi cietumā par naudas zādzību no telefona automātiem 1932. gada jūnijā, piedzenot no viņa 11,60 Ls par labu Pasta un telegrāfa departamentam. 1932. gada 16. augustā Rīgas apgabaltiesas II kriminālnodeļa atklātā tiesas sēdē nosprieda miertiesneša spriedumu apstiprināt, bet uzlikto sodu nosacīti atlaist. – LVVA, 1536. f., 37.a apr., 473. l., 51., 85., 89. lp.

1935. gada 3. vai 4. februārī A. Stūre savā dzīvoklī Rīgā, Lāčplēša ielā 62/66–47, salīmējot uz baltas līniju papīra lapiņas no laikrakstiem izgrieztus drukātus vārdus un burtus, izveidoja šādu draudu vēstuli (saglabāta vēstules oriģinālrakstība):

“god. kungs!

Mūsu organizācija pavēl Jums līdz š. gada 7. februārim nolikt 600 latu telefon[a] automāta būdiņā, kas atrodas Tērbatas un Elizabetes ielu stūrī, virs kastītes, kura atrodas zem plauktiņa, uz kā stāv tel. Abon. grām.

nauda ne[dr]ikst būt [lie]lākos par 50 ls ga[b.], un jāliek nevienam neredzot.

Ja Jūs kādam par to ziņosiet, tad mūsu organizācija J[ūs] nogalinās, [tā]pat kā Mums bij jānogalina arķibīskaps Janis Pommers, kas arī iedomājās par daudz gudris būt un ziņoja policijai.”

Uz konverta A. Stūre uzlīmēja vienu 10 santīmu Latvijas pastmarku un ar tinti uzrakstīja: “Personīgi. L. g. Direkt. Jūrgensona kgm. Z. Meierovica bulv.” Vēstuli, iemetot pasta kastītē Rīgā, Rātslaukumā vai K. Barona ielā Ģertrūdes ielas tuvumā, A. Stūre nosūtīja a/s “Ch. Jürgenson–Otto Schwarz” direktoram Arvedam Jirgenšonam (dzim. 1891. g. 7. jūnijā). Draudu vēstuli 1935. gada 5. februārī Rīgā, Z. Meierovica bulvārī 2–4 (mūsdienās Zigfrīda Annas Meierovica bulvāris 18), saņēma un atvēra A. Jirgenšona māte a/s “Ch. Jürgenson–Otto Schwarz” valdes priekšsēdētāja Dora Jirgenšone, dzim. Cimмерmane (1866–1940), jo pats A. Jirgenšons dzīvoja Rīgā, Vaļņu ielā 20–6. A. Jirgenšons naudu norādītajā vietā nenolika, bet tūlīt par vēstuli ziņoja Rīgas prefektūras 1. iecirkņa priekšniekam Oļģertam Mārtiņam Viļumsonam (arī Viļumsons-Vilemons, vēlāk Vārpa, 1890–1977). 1935. gada 7. februārī A. Stūre nemaz minētajā telefona būdiņā nebija pārbaudīt, vai pieprasītā nauda tur nolikta, jo, kā pats vēlāk paskaidroja izmeklētājam, domājis, ka “varbūt līdz termiņam nauda vēl nebūs sadabūta”. A. Stūre apmeklēja telefona būdiņu pēc divām vai trīs dienām plkst. 7 no rīta, kad atrada tur noliktu nelielu laikrakstā “Jaunākās Ziņas” ietītu paciņu, kurā bija iesaiņots cits laikraksts. Lai ierikotu slazdus, šo paciņu ar A. Jirgenšona ziņu 7. februārī ap plkst. 18 nolika a/s “Ch. Jürgenson–Otto Schwarz” valdes loceklis un galvenais kasieris Jānis Blūms (1869–1942), kurš dzīvoja Rīgā, Vaļņu ielā 28b–18. A. Jirgenšons 1935. gada 14. februārī izbrauca no Rīgas uz Parīzi un mājās atgriezās tikai 1935. gada 13. aprīlī.

Tajā laikā A. Stūre nosūtīja līdzīga satura draudu vēstules vēl trim personām, viņu vidū arī Viktoram Kalniņam. Tas visticamāk bija kuģniecības sabiedrību līdzīpašnieks Viktors Kalniņš (1896–1941), kurš dzīvoja Rīgā, Volgundes ielā 114. Sakarā ar naudas izspiešanas mēģinājumu no V. Kalniņa 1935. gada 26. februārī ap pulksten 20 pie tās pašas telefona automāta būdiņas Tērbatas un Elizabetes ielas stūrī A. Stūri aizturēja Rīgā, Matīsa ielā 9–3, dzīvojošais kriminālās policijas pārvaldes uzraugs Kārlis Jegers (dzim. 1891. g. 16. februārī), kurš būdiņā naudas vietā bija nolīcis paciņu ar avīzēm, bet A. Stūre šo paciņu paņēma. 1935. gada 26. februārī K. Jegers izdarīja kratīšanu A. Stūres dzīvokli Rīgā, Lāčplēša ielā 62/66–47, bet kā lietisko pierādījumu tur atrada vienīgi līmes tūbiņu, ko A. Stūre bija izmantojis draudu vēstuļu sastādīšanai.

Naudu A. Stūrem neizdevās saņemt arī nevienā citā šantāžas gadījumā, par kuriem diemžēl krimināllietā nav materiālu. Ar Latvijas pareizticīgo baznīcas arhibīskapa Jāņa Pommera (1876–1934) slepkavību A. Stūrem nebija nekāda sakara, un arī nekādā organizācijā viņš nesastāvēja. A. Stūre paskaidroja, ka viņš par J. Pommera slepkavību zināja tikai no laikrakstiem un to minēja “tikai nolūkā atstāt ar vēstuli lielāku iespaidu”. A. Stūre liecināja, ka vēstuli rakstījis tāpēc, ka atradies grūtos materiālos apstākļos. Strādājot Rīgas ostā par gadījuma darbu strādnieku, viņš sadauzīja kāju un tāpēc nebija darbspējīgs. Atpdošināšanas sabiedrības pabalstu A. Stūre saņēma tikai divas nedēļas, bet pēc tam, nesastāvēdams slimokasē, palika bez jebkādiem līdzekļiem. A. Stūre iedomājās rakstīt A. Jirgenzonam, kad telefona grāmatā atrada viņa ieņemamo amatu. Vairāk A. Stūre par A. Jirgenzonu neko nezināja. Valsts papīru spiestuves eksperts Kārlis Vilsons (dzim. 1885. g. 9. martā Rīgā), kurš dzīvoja Rīgā, Karlīnes ielā 25–7 (mūsdienās Miera iela 27), atzina, ka A. Stūre uz konverta adresi rakstījis ar savu roku.

No 1935. gada 26. februāra līdz 30. martam A. Stūre bija apcietinājumā Rīgas Centrālcietumā (RCC), bet pēc tam atradās policijas uzraudzībā. Par A. Stūres aizstāvi tika iecelts zvērināts advokāts Arsēnijs Sūna (1889–1944). 1935. gada 7. augustā Rīgas apgabaltiesas III kriminālodaļa piesprieda A. Stūrem trīs mēnešus cietumā. 1935. gada 20. novembrī Rīgas apgabaltiesas III kriminālodaļa, savienojot Rīgas pilsētas XI iecirkņa miertiesneša 1932. gada 7. jūlija spriedumu, kuru Rīgas apgabaltiesas II kriminālodaļa apstiprināja 1932. gada 16. augustā, ar Rīgas apgabaltiesas III kriminālodaļas 1935. gada 7. augusta spriedumu, sodīja A. Stūri pēc kopības ar cietumu uz četriem mēnešiem. Soda A. Stūre izcietā RCC no 1935. gada 20. septembra līdz 1936. gada 18. janvārim. – LVVA, 1536. f., 37.a apr., 473. l., 1.–125. lp.; 1536. f., 37.a apr., 4. sēj., 3., 4. lp.; 2942. f., 1. apr., 93. l., 24., 25. lp.; Jaunākās Ziņas. – 1940. – 8. apr. – 12. lpp.; 9. apr. – 12., 14. lpp.; 10. apr. – 12. lpp.; Es viņu pazīstu. Latviešu biogrāfiskā vārdnīca. – Rīga, 1939. – 223., 239., 529. lpp.; Latvijas Republikas Ministru kabineta sēžu protokoli. 1940. gada 16. jūnijs–19. jūlijs. – Rīga, 1991. – 113., 114. lpp.; Rīgas ielas: Enciklopēdija. – Rīga, 2008. – 2. sēj. – 40., 41. lpp.

Par A. Stūres notiesāšanu 1935. gada 20. novembrī atrodams arī ieraksts ar numuru 9677 Tieslietu ministrijas ikgadējā izdevumā par Latvijas tiesās sodītajām personām: “Stūre, Arturs Artura d., dz. 1910. gada 7. febr. Rīgā; Rīg. apgt. III. kr. nod. 1935. gada 20. nov., 61. p., 4 mēn. ciet. Spr.

- pēc savien.: 1) ar Rīgas apgbt. III. kr. nod. 1935. gada 7. aug. spr., 47. p., 551. p. I. d., noz. izd. 1935. gada 4. febr., 3 mēn. ciet., un 2) ar Rīgas XI. iec. miert. 1932. gada 7. jūl. spr., apstipr. no Rīgas apgbt. II. kr. nod. 1932. gada 16. augustā, 1903. gada s. l. 581. p. I. d., noz. izd. 1932. gada 15. jūn., 1 mēn. ciet. Uzđ. izp. 1935. gada 13. dec. (Akts № 550/35. g.)” – Tieslietu ministrijas Sodū ziņu krājums par sodītiem Latvijas tiesās 1935. g. Sešpadsmitā grāmata. II. daļa. M–Ž. № № 5989–11900. – Rīga, 1936. – 962. lpp. Tieslietu ministrijas Sodū ziņu krājumi par laika posmu no 1936. līdz 1939. gadam neapstiprina liecību, ka A. Stūre būtu tiesāts arī ap 1937. gadu. Sk.: Tieslietu ministrijas Sodū ziņu krājums par sodītiem Latvijas tiesās 1936. g. Septiņpadsmitā grāmata. II. daļa. M–Ž. № № 5595–10350. – Rīga, 1937. – 527.–975. lpp.; Tieslietu ministrijas Sodū ziņu krājums par sodītiem Latvijas tiesās 1937. g. Astonpadsmitā grāmata. II. daļa. M–V. № № 5882–11300. – Rīga, 1938. – 567.–1099. lpp.; Tieslietu ministrijas Sodū ziņu krājums par sodītiem Latvijas tiesās 1938. g. Deviņpadsmitā grāmata. II. daļa. M–V. № № 5303–10200. – Rīga, 1939. – 532.–1016. lpp.; Tieslietu ministrijas Sodū ziņu krājums par sodītiem Latvijas tiesās 1939. g. Divdesmitā grāmata. II. daļa. M–V. № № 5513–10400. – Rīga, 1940. – 557.–1037. lpp.
- ³⁰ LVVA, 2996. f., 17. apr., 54165. l., 1. lp. 1939. gadā mājas numerācijas maiņas rezultātā nams Līves ielā 7 bija ieguvis adresi Līves ielā 9. Diemžēl mājas grāmata namam Līves ielā 7 nav saglabājusies, bet, spriežot pēc ierakstiem šīs ielas citu namu mājas grāmatās, numerācijas maiņa notika 1936. gadā. – LVVA, 2894. f., 3. apr., 613. l., 9. lp.; 2942. f., 1. apr., 8599., 8603. l.
- ³¹ LVVA, 1536. f., 37.a apr., 473. l., 104. lp.; 2996. f., 17. apr., 54164. l., 12. lp.
- ³² Turpat, 2942. f., 1. apr., 8901. l., 191., 192. lp.; 2996. f., 17. apr., 54164. l., 12. lp. 1939. gadā mājas numerācijas maiņas rezultātā nams Marijas ielā 29 ieguva adresi Marijas ielā 31. – Turpat, 2942. f., 1. apr., 8901. l., 1. lp. Mūsdienās tā ir Aleksandra Čaka iela, jo 1989. gadā Marijas ielai vēsturisko nosaukumu atjaunoja tikai līdz krustojumam ar Avotu ielu, bet tālākajā posmā ielu pārdēvēja dzejnieka Aleksandra Čaka (1901–1950) vārdā. – Rīgas ielas: Enciklopēdija. – Rīga, 2001. – 1. sēj. – 108.–110. lpp.; Rīgas ielu, laukumu, parku un tiltu nosaukumu rādītājs (no 18. gs. līdz mūsdienām). – Rīga, 2001. – 14., 100. lpp.
- ³³ LVVA, 2942. f., 1. apr., 981. l., 74., 75. lp.; 2996. f., 17. apr., 54164. l., 13. lp. 1939. gadā mājas numerācijas maiņas rezultātā nams Avotu ielā 5 ieguva adresi Avotu ielā 3. – Turpat, 2942. f., 1. apr., 981. l., 1. lp.
- ³⁴ Turpat, 2942. f., 1. apr., 4799. l., 391.–393. lp.; 2996. f., 17. apr., 54164. l., 13. lp.
- ³⁵ Turpat, 2996. f., 17. apr., 54164. l., 14. lp. Mūsdienās tā ir Miesnieku iela.
- ³⁶ Turpat.
- ³⁷ Turpat, 2942. f., 1. apr., 10713. l., 183. lp.; 3318. f., 1. apr., 1223. l., 20. lp. A. Stūres 1928. gada 16. jūnijā izdotās pases ailē “Atzīmes par pases piešķiršanu” gan šī adrese nav atrodamā. – Turpat, 2996. f., 17. apr., 54164. l., 12.–21. lp.
- ³⁸ Turpat, 2942. f., 1. apr., 10713. l., 182., 183. lp.; 2996. f., 17. apr., 54164. l., 15. lp. Mūsdienās šim 1885.–1886. gadā celtajam namam adrese ir Alfrēda Kalniņa ielā 6, jo 1951. gada 26. decembrī Parka ielu pārdēvēja komponista

- Alfrēda Kalniņa (1879–1951) vārdā. – Rīgas ielas: Enciklopēdija. – Rīga, 2001. – 1. sēj. – 125., 126. lpp.
- ³⁹ LVVA, 2996. f., 17. apr., 54164. l., 15. lp. Kaļķu ielas namu numerācija 20. gadsimta 30. gados bija pretēja mūsdienās esošajai, jo tā sākās no Brīvības bulvāra un beidzās pie Rātslaukuma. Nams Kaļķu ielā 35 atradās Kaļķu un Tirgoņu ielas stūrī netālu no rātsnama.
- ⁴⁰ LVVA, 2942. f., 1. apr., 13739. l., 97., 98. lp.; 2996. f., 17. apr., 54164. l., 16. lp.
- ⁴¹ Turpat, 2996. f., 17. apr., 54164. l., 16. lp.
- ⁴² Turpat, 17. lp.
- ⁴³ Turpat. 20. gadsimta 30. gadu vidū mājas numerācijas maiņas rezultātā nams Vilandes ielā 7 ieguva adresi Vilandes ielā 11. – Turpat, 2942. f., 1. apr., 15370. l.
- ⁴⁴ Turpat, 2942. f., 1. apr., 906. l., 141., 142. lp.; 2996. f., 17. apr., 54164. l., 17. lp.
- ⁴⁵ Turpat, 2942. f., 1. apr., 1037. l., 40., 41. lp.; 2996. f., 17. apr., 54164. l., 18. lp. 1939. gadā mājas numerācijas maiņas rezultātā nams Avotu ielā 37 ieguva adresi Avotu ielā 39. – Turpat, 2942. f., 1. apr., 1037. l., 1. lp.
- ⁴⁶ Turpat, 2996. f., 17. apr., 54164. l., 18. lp.
- ⁴⁷ Turpat, 2942. f., 1. apr., 6926. l., 130., 131. lp.; 2996. f., 17. apr., 54164. l., 19. lp.
- ⁴⁸ Turpat, 2996. f., 17. apr., 54164. l., 19. lp. 1939. gadā mājas numerācijas maiņas rezultātā nams Marijas ielā 8a ieguva adresi Marijas ielā 12. – Turpat, 2942. f., 1. apr., 8848. l., 1. lp.
- ⁴⁹ Turpat, 1536. f., 37.a apr., 473. l., 93., 118., 120. lp.; 2942. f., 1. apr., 7942. l., 319., 320. lp.; 2996. f., 17. apr., 54164. l., 20. lp.
- ⁵⁰ Turpat, 1536. f., 37.a apr., 473. l., 23., 24., 121. lp.; 2996. f., 17. apr., 54164. l., 20. lp.
- ⁵¹ Turpat, 1536. f., 37.a apr., 473. l., 7. lp.; 2942. f., 1. apr., 9515. l., 52., 53. lp.; 2996. f., 17. apr., 54164. l., 20. lp.
- ⁵² Turpat, 1536. f., 37.a apr., 473. l., 20. lp.; 2996. f., 17. apr., 54164. l., 21. lp.
- ⁵³ Turpat, 2942. f., 1. apr., 651. l., 70. lp.; 2996. f., 17. apr., 54164. l., 21. lp.
- ⁵⁴ Turpat, 2942. f., 1. apr., 651. l., 69., 70. lp.
- ⁵⁵ Turpat, 6988. l., 331., 332. lp.
- ⁵⁶ Turpat, 148. l., 45., 46. lp.
- ⁵⁷ Turpat, 4774. l., 425., 426. lp.
- ⁵⁸ Turpat, 4026. l., 21., 22. lp. 1938. gadā Lielāsmuižas iela tika pārdēvēta par Dzirciema ielu. – Rīgas ielu, laukumu, parku un tiltu nosaukumu rādītājs (no 18. gs. līdz mūsdienām). – Rīga, 2001. – 43., 93. lpp. Iela mainīja ne tikai nosaukumu, bet arī namu numerāciju, un mājai Lielāsmuižas ielā 28 kopš 1938. gada adrese bija Dzirciema ielā 113, ko mājas grāmatā apstiprināja Rīgas prefektūras 11. iecirkņa priekšnieka 1938. gada 30. septembra paraksts. – LVVA, 2942. f., 1. apr., 4026. l., 1. lp.
- ⁵⁹ LVVA, 2894. f., 3. apr., 719. l., 3. lp.; 2942. f., 1. apr., 10308. l., 240., 241. lp.
- ⁶⁰ Turpat, 2942. f., 1. apr., 9032. l., 82., 83. lp. Mūsdienās šim 1912. gadā celtajam īres namam ir adrese Aleksandra Čaka ielā 109. – Rīgas ielas: Enciklopēdija. – Rīga, 2001. – 1. sēj. – 121. lpp.
- ⁶¹ LVVA, 2894. f., 3. apr., 58. l., 10. lp.; 2942. f., 1. apr., 787. l., 115., 116. lp. Mūsdienās tā ir ēka Aspazijas bulvārī 28, jo 1989. gadā, atjaunojot Aspazijas bulvārim vēsturisko nosaukumu, tika saglabāta namu padomju laika numerācija, kas bija vienota ar Basteja bulvāra numerāciju. 1950.

- gadā Aspazijas bulvāri iekļāva Padomju bulvārī (t.i., kopš tā laika Aspazijas bulvāris un Basteja (Zigfrīda Annas Meierovica) bulvāris, kas jau 1941. gadā un atkārtoti 1944. gadā bija pārdēvēts par Padomju bulvāri, veidoja vienotu Padomju bulvāri) un tāpēc bulvārim tika izveidota vienota namu numerācija. – Rīgas ielas: Enciklopēdija. – Rīga, 2001. – 1. sēj. – 182., 191., 192. lpp.; Rīgas ielas: Enciklopēdija. – Rīga, 2008. – 2. sēj. – 34. lpp.; Rīgas ielu, laukumu, parku un tiltu nosaukumu rādītājs (no 18. gs. līdz mūsdienām). – Rīga, 2001. – 19., 25., 120. lpp.
- ⁶² LVVA, 2942. f., 1. apr., 12631. l., 179., 180. lp. Namam Aldaru ielā 6 agrāk adrese bija Lielā Smilšu ielā 12. Savukārt Aldaru ielas agrākie nosaukumi līdz 1936. gadam bija Lielā Aldaru un Lielā Brūveru iela. – LVVA, 2942. f., 1. apr., 12631. l., 1. lp.; Rīgas ielu, laukumu, parku un tiltu nosaukumu rādītājs (no 18. gs. līdz mūsdienām). – Rīga, 2001. – 13., 32., 90. lpp.; Rīgas ielas: Enciklopēdija. – Rīga, 2001. – 1. sēj. – 104. lpp.
- ⁶³ LVVA, 2942. f., 1. apr., 12631. l., 1. lp.; Rīgas ielas: Enciklopēdija. – Rīga, 2001. – 1. sēj. – 105. lpp.
- ⁶⁴ LVVA, 2942. f., 1. apr., 12631. l., 130., 131. lp.
- ⁶⁵ Turpat, 179., 180. lp.
- ⁶⁶ Turpat.
- ⁶⁷ Turpat, 173., 174. lp.
- ⁶⁸ Turpat, 179., 180. lp.
- ⁶⁹ LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 27. lp.
- ⁷⁰ Turpat, 15., 19. lp.
- ⁷¹ Turpat, 21., 25. lp.
- ⁷² Turpat, 16., 19. lp.
- ⁷³ Turpat, 21., 25. lp.
- ⁷⁴ Turpat, 15.–17., 19.–22., 24.–26. lp.
- ⁷⁵ Latvijas PSR teritorijā KPFSR Kriminālkodekss oficiāli stājās spēkā tikai 1940. gada 26. novembrī. KPFSR Kriminālkodeksa 58. panta 10. punkts bija šāds:
- “58-10. Par propagandu vai aģitāciju, kurā uzaicina gāzt, graut vai vājināt Padomju varu vai izdarīt atsevišķus kontrrevolucionārus noziegumus (šā Kodeka [tā tekstā, nevis Kodeksa. – *Dz. Ē.*] 58-2.–58-9. p.), kā arī par tāda paša satura literatūras izplatīšanu, izgatavošanu vai glabāšanu, noteikta – brīvības atņemšana uz laiku, ne mazāku par sešiem mēnešiem.
- Par tiem pašiem nodarījumiem masu nemieros vai izlietojot masu reliģiskos vai nacionālos aizspriedumus, vai kara apstākļos, vai apvidos, kuros izsludināts kara stāvoklis, noteikti –
- šā Kodeka 58-2. pantā norādītie sociālās aizsardzības līdzekļi.” – KPFSR Kriminālkodeks. Ar pārgrozījumiem līdz 1940. gada 15. novembrim. Oficiāls teksts ar pielikumiem un sistematizētiem materiāliem pantu kārtībā. – Rīga, 1940. – 27. lpp.
- ⁷⁶ LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 28. lp.
- ⁷⁷ Turpat, 29. lp.
- ⁷⁸ Turpat.
- ⁷⁹ H. Baumanis bija ilggadējs uzņēmuma “Elektrobūve. E. Zeltmanis” darbinieks (uzņēmuma strādnieku algas rēķinu grāmatas apliecina, ka jau kopš 1933. gada). Viņš bija beidzis amatnieku skolu, kopš 1935. gada sastāvēja Metālrūpnieku arodbiedrībā, kā arī no 1935. līdz 1940. gadam – Zaķusalas

- ugunsdzēsēju biedrībā. Pirms pārcelšanās 1935. gadā uz Zaķusalas krastmalu (mājas grāmatā – Zaķu sala, Krastmalas iela) 19–7 H. Baumanis ar ģimeni dzīvoja Jumpravas salas krastmalā (mājas grāmatā – Jumpravas krastmala) 4a–5. Zīmogs mājas grāmatā un Rīgas Kārtības dienesta 6. iecirkņa priekšnieka palīga (oriģinālā – Vertreter d. Führers d. 6. Reviers d. Schützmannschaft Riga) paraksts apliecina, ka vēlāk nacistu okupācijas laikā 1943. gada maijā H. Baumanis Rīgā bija Gaisa aizsardzības darbinieks. H. Baumaņa sieva Irma, dzim. Lakners (dzim. 1907. g. 5. decembrī Rīgā), 1940. gadā arī strādāja uzņēmumā “Elektrobūve. E. Zeltmanis” par darbvedi. – LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 34. lp.; LVVA, 1762. f., 1. apr., 1. l., 1.–4. lp.; 2. l., 1.–3. lp.; 3. l., 1., 2. lp.; 4. l., 1., 2. lp.; 5. l., 1. lp.; 2942. f., 1. apr., 7350. l., 5.–7. lp.
- ⁸⁰ H. Baumanis minēja vairākus piemērus, kāpēc, pēc viņa domām, A. Stūres izturēšanos varēja dēvēt par ļoti savādu: A. Stūre mazgāja maizi, darbavietā kāra mušpapīrus, zem darba blūzes nēsāja visādas mantas un zīmītes un teica, ka tās ir piezīmes no algebras, ko viņš mācās, u.c. – LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 32., 33., 35. lp.
- ⁸¹ LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 32.–36. lp.
- ⁸² Turpat, 8. lp.
- ⁸³ A. Stūre šajā iesniegumā kļūdaini divās vietās PSRS vietā uzrakstīja PSSR.
- ⁸⁴ 1940. gada novembrī Vācijas un Itālijas okupācijā bija nonākušas šādas Eiropas valstis: Austrija, Čehoslovākija, Albānija, Polija, Dānija, Norvēģija, Beļģija, Nīderlande, Luksemburga, Francija, bet Grieķijā norisinājās karadarbība.
- ⁸⁵ LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 31. lp. (dokumenta tulkojums krievu valodā – 30. lp.).
- ⁸⁶ Turpat, 38. lp.
- ⁸⁷ Turpat, 37. lp.
- ⁸⁸ Turpat, 10. lp.
- ⁸⁹ Turpat, 39. lp.
- ⁹⁰ Turpat, 40. lp. (tulkojums no krievu valodas).
- ⁹¹ Turpat.
- ⁹² Turpat, 41. lp.
- ⁹³ Turpat, 42. lp.
- ⁹⁴ Turpat, P-5863. l., uzraudzības lieta, 4. lp.
- ⁹⁵ Turpat, P-5863. l., 40., 41. lp.
- ⁹⁶ Turpat, 43. lp.; uzraudzības lieta, 9. lp.
- ⁹⁷ Lubjankas laukums (*Лубянская площадь*) Maskavā no 1926. līdz 1990. gadam saucās Dzeržinska laukums, jo bija pārdēvēts par godu VĀK (Viskrievijas Ārkārtējā komisija cīņai pret kontrrevolūciju, sabotāžu un spekulāciju) priekšsēdētājam Feliksam Dzeržinskim (1877–1926). 1990. gadā laukums atguva savu vēsturisko nosaukumu. – Улицы Москвы. Старые и новые названия. Топонимический словарь–справочник. – Москва, 2003. – С. 159.
- ⁹⁸ LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., uzraudzības lieta, 11. lp.
- ⁹⁹ Turpat, 44.c, 44.d lp.
- ¹⁰⁰ Turpat, 44. lp. 1989. gada 16. janvārī Maskavā, Kremli, pieņemtā un PSRS Augstākās Padomes Prezidija priekšsēdētāja Mihaila Gorbačova (1931) un PSRS Augstākās Padomes Prezidija sekretāra Tengiza Mentešašvili (1928)

parakstītā PSRS Augstākās Padomes Prezidija dekrēta “Par papildpasākumiem, kas veicami, lai atjaunotu taisnīgumu attiecībā pret trīsdesmito, četrdesmito un piecdesmito gadu sākuma represiju upuriem” 1. pants bija šāds:

“Lai atjaunotu sociālo taisnīgumu un likvidētu trīsdesmito, četrdesmito un piecdesmito gadu sākuma nelikumību sekas, PSRS Augstākās Padomes Prezidijs nolemj:

1. Atcelt līdz šā PSRS Augstākās Padomes Prezidija dekrēta izdošanas brīdim neatceltos ārpustiesas spriedumus, kurus trīsdesmitajos un četrdesmitajos gados un piecdesmito gadu sākumā pasludināja IeTK–IeTKP “trijnieki”, AVPP kolēģijas un PSRS IeTK–VDM–IeM “sevišķās apspriedes”, kas tolaik darbojās. Uzskatīt par reabilitētiem visus pilsoņus, kas tika represēti saskaņā ar šo orgānu spriedumiem.

Šis noteikums neattiecas uz Lielā Tēvijas kara laika Dzimtenes nodevējiem un represīvo vienību dalībniekiem, nacistiskajiem noziedzniekiem, nacionālistisko bandformējumu dalībniekiem un viņu atbalstītājiem, uz darbiniekiem, kas viltoja krimināllietas, kā arī uz personām, kas izdarīja tišas slepkavības un citus kriminālnoziedzumus. Attiecībā uz šādām personām ir spēkā likumā noteiktā pasludināto spriedumu un citu lēmumu pārsūdzēšanas kārtība.

Strīdīgos jautājumus, kas rodas šā panta noteikumu piemērošanā, izskata PSRS ģenerālprokurors, savienoto un autonomo republiku, novadu, apgabalu, Maskavas un Ļeņingradas pilsētu prokurori.” – Padomju Sociālistisko Republiku Savienības Augstākās Padomes Ziņotājs. Ведомости Верховного Совета Союза Советских Социалистических Республик. – 1989. – 18. janv. – Nr. 3. – 36. lpp.

1989. gada 31. jūlijā Maskavā, Kremli, PSRS Augstākās Padomes priekšsēdētāja M. Gorbačova parakstītajā Padomju Sociālistisko Republiku Savienības likumā “Par PSRS Augstākās Padomes Prezidija dekrētu apstiprināšanu par grozījumiem un papildinājumiem PSRS likumdošanas aktos” bija rakstīts:

“Padomju Sociālistisko Republiku Savienības Augstākā Padome nolemj:

Apstiprināt šādus PSRS Augstākās Padomes Prezidija dekrētus:

[..] 1989. gada 16. janvāra dekrētu “Par papildpasākumiem, kas veicami, lai atjaunotu taisnīgumu attiecībā pret trīsdesmito, četrdesmito un piecdesmito gadu sākuma represiju upuriem”, izsakot minētā dekrēta 1. panta pirmo daļu šādā redakcijā:

“1. Nosodīt staļinisma perioda ārpustiesas masu represijas, atzīt par antikonstitucionāliem trīsdesmitajos un četrdesmitajos gados un piecdesmito gadu sākumā darbojušos IeTK–IeTKP “trijniekus”, AVPP kolēģijas un PSRS IeTK–VDM–IeM “sevišķās apspriedes” un atcelt to pasludinātos ārpustiesas spriedumus, kas nav atcelti līdz šā PSRS Augstākās Padomes Prezidija dekrēta izdošanas brīdim. Uzskatīt par reabilitētiem visus pilsoņus, kas tika represēti ar minēto orgānu spriedumiem, ieskaitot personas, kas vēlāk sodītas par bēgšanu no nelikumīga speciālā nometinājuma vietām”, bet šā panta otrajā daļā izslēgt vārdu “nacionālistisko” [..]” – PSRS Tautas Deputātu Kongresa un PSRS Augstākās Padomes Ziņotājs. Ведомости Съезда Народных Депутатов СССР и Верховного Совета СССР. – 1989. – 9. aug. – Nr. 9. – 315. lpp.

¹⁰¹ LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 44.b lp. 1990. gada 3. augustā Rīgā pieņemtā un Latvijas Republikas Augstākās Padomes priekšsēdētāja Anatolija Gorbunova (1942) un Latvijas Republikas Augstākās Padomes sekretāra Imanta Daudiša (1945–2002) parakstītā Latvijas Republikas likuma “Par nelikumīgi represēto personu rehabilitāciju” 1. pants un tā 2. punkts ir šāds: “Latvijas Republikas Augstākā Padome nolemj:

1. Rehabilitēt visas personas, kuras, pamatojoties uz KPFSR kriminālkodeksu, represētas bez tiesu nolēmumiem, notiesātas vai pret kurām krimināllietas izbeigtas, pamatojoties uz nereabilitējošiem apstākļiem:

[..] 2) par darbībām, kas paredzētas KPFSR kriminālkodeksa 58.1 – 58.14 pantā, izņemot personas, kuras starptautiski tiesiskajā izpratnē vainīgas noziegumos pret mieru, genocīda noziegumos, noziegumos pret cilvēci, kara noziegumos un kriminālnoziegumos pret nekombatantiem, kā arī personas, kuras vainīgas krimināllietu viltošanā.”

1990. gada 3. augustā Rīgā tika parakstīts arī Latvijas Republikas Augstākās Padomes lēmums “Par Latvijas Republikas likuma “Par nelikumīgi represēto personu rehabilitāciju” spēkā stāšanās kārtību”:

“Sakarā ar Latvijas Republikas likuma “Par nelikumīgi represēto personu rehabilitāciju” pieņemšanu Latvijas Republikas Augstākās Padome nolemj:

1. Noteikt, ka Latvijas Republikas likums “Par nelikumīgi represēto personu rehabilitāciju” stājas spēkā ar tā pieņemšanas dienu. [..]” – Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs. Ведомости Верховного Совета и Правительства Латвийской Республики. – 1990. – 23. aug. – Nr. 34. – 1742., 1743. lpp.

¹⁰² A. Stūres 1940. gada 18. oktobra pratināšanas protokols. – LVA, 1986. f., 2. apr., P-5863. l., 22., 26. lp.

Materiālu publicēšanai sagatavojis *Dzintars Ērglis*